

KARTA EWIDENCYJNA ZABYTKU NIERUCHOMEGO NIEWPISANEGO DO REJESTRU ZABYTKÓW

3. Miejscowość

CZERNINA

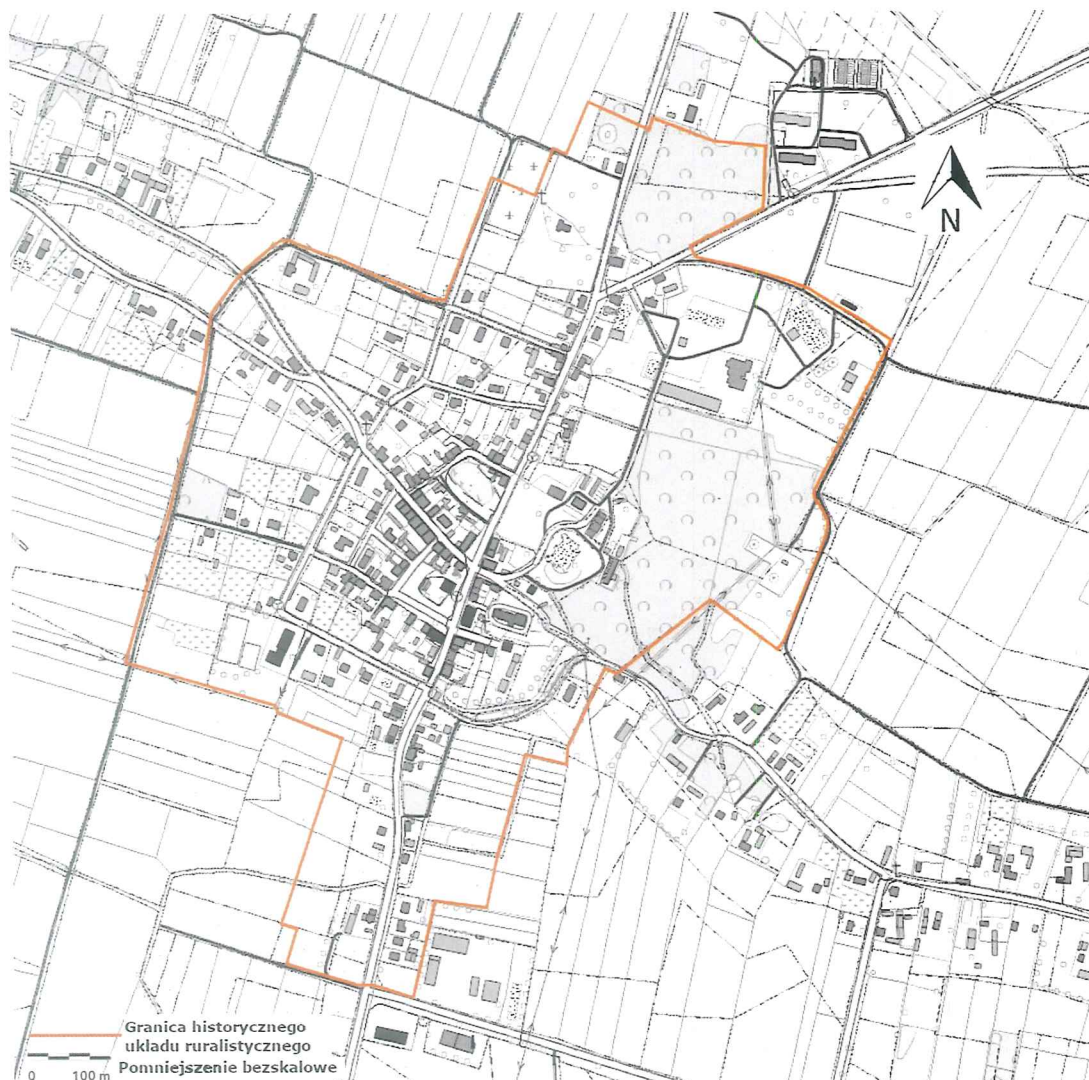
1. Nazwa

HISTORYCZNY UKŁAD RURALISTYCZNY MIEJSCOWOŚCI

2. Czas powstania

1305 r.; 1584 r.; XVIII w.; XIX w.; pocz. XX

9. Materiały graficzne

4. Adres (ulica, nr posesji)

obszar miejscowości

5. Przynależność administracyjna

województwo dolnośląskie

powiat górowski

gmina Góra

6. Współrzędne geograficzne

N: 51°43'11", E: 16°37'04"

7. Użytkowanie obecne

mieszkalne

8. Stan zachowania

4

Mapa w skali 1:5000 w zał. nr 1.

10. Istniejące zagrożenia, najpilniejsze postulaty konserwatorskie

Nazwy: Czirnina (1305, 1405), Schyrnino (1308), Scyrna (1310), Czermina (1335), Czirne (pocz. XV w.), Mega Tschirna (XVII w.), Groß Tsichnau (1791, 1830, 1845), Lesten (1937)

Historia: Wieś o metryce średniowiecznej (pierwsze wzmianki – 1305 r.). Do l. 80-tych XIV w. stanowiła własność biskupstwa wrocławskiego. Następnie stała się własnością szlachecką. W 1387 r. jako właściciel wymieniany jest Johannes Cyrniński, potem Jocusch von der Tschire. W 1430 r. majątek przeszedł na własność Magnusa von Label, a w 1492 r. Heinricha von Dohn. W 1538 r. dobra w Czerninie nabyli Aleksander i Baltazar I von Stosch. W 1548 r. Baltazar II von Stosch, na podstawie przywileju wydanego w 1515 roku przez króla Czech i Węgier Władysława II Jagiellończyka i potwierdzonego w 1540 roku, założył nowożytnie miasto. Miasto zostało ulokowane pomiędzy majątkiem określanym jako Czernina Górna (po wsch stronie), a dobrami szlacheckimi w Czerninie Dolnej (po stronie zach.). Wówczas wytyczono rynek, siatkę ulic, staw miejski po płn. stronie rynku. Powstał ratusz (ulokowany w centralnej części rynku) i obwarowania miejskie z 3 bramami. Po śmierci Baltazara II von Stosch w 1600 r. na mocy zapisów jego testamentu utrwalił się podział dóbr na Czerninę Górną z miastem oraz Czerninę Dolną. Czernina Górna z miastem w posiadaniu rodziny von Stosch pozostała do pocz. XVIII w. Następnie przeszła w posiadanie Jadwigi Heleny von Schweinitz, a potem rodu von Lestwitz. Ostatni z rodu von Lestwitz Karol Rudolf zapisał majątek fundacji zakładu wychowawczego dla szlachetnie urodzonych osieroconych dziewcząt. I tak od 1803 r. do czasów II wojny światowej Czernina była własnością fundacji.

U schyłku XVIII i w XIX w. w Czerninie funkcjonowały kościół katolicki, kościół ewangelicki, kościół cmentarny, szkoła katolicka, szkoła ewangelicka, szpital, lazaret, ratusz, zakład dla osieroconych dziewcząt. Ludność miasta trudniła się rzemiosłem, głównie tkactwem.

Kościół parafialny na terenie Czerniny wzmiankowany był już w 1305 roku. Obecny kościół parafialny pw. św. Wawrzyńca pochodzi z k. XV w., wieża z k. XVI w. Zespół pałacowo – folwarczny posiada średniowieczną metrykę. Barokowy, pochodzący z przełomu XVII/XVIII w. pałac powstał na miejscu wcześniejszego, średniowiecznego zamku, przekształconego w nowożytny dwór. Zabudowa podwórza przypałacowego oraz park pochodzą z XVIII i XIX w. Zabudowa folwarczna drugiego podwórza gospodarczego powstała w k. XIX i pocz. XX w.

Kościół ewangelicki wzniesiony został w l. 40-tych XVIII w konstrukcji szachulcowej, w l. 1854-57 przy świątyni zbudowano murowaną wieżę. W l. 1793-94 w sąsiedztwie rynku wzniesiono murowany budynek szkoły ewangelickiej. W latach 1799-1800, po płn. stronie rynku powstał nowy ratusz. W 1816 roku rozpoczęto rozbiórkę obwarowań miejskich ich ostateczna likwidacja nastąpiła w r. 1830. Z 1838 roku pochodzi nowy budynek szkoły katolickiej. W l. 1928-30 wzniesiono budynek szkoły ludowej.

Historia cd., istniejące zagrożenia, postulaty konserwatorskie, bibliografia, źródła, materiały kartograficzne w zał. nr 2.

11. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

12. Opracowanie karty ewidencyjnej (autor, data i podpis)

mgr Beata Basa Miodyńska
sierpień 2024 r.